

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Les Trouvères Arméniens հատորէն օրինակներ դրուեցան բազմաթիւ երկուցոցի անձնաւորութեանց, Պ. Ծալիբ, Նախագահ Ֆրանսական Հանրապետութեան, Պ. Մուրմիշ, Նախագահ ռուսական Տումայի, Տր. Բուստան, Բէն Փաթէօրեան Հաստատութեան, Պարպիէ տը Մէնար, տնօրէն Փարիզի Արեւելեան Լեզուաց Վարժարանին, Տր. Նիքոլ, Մօրիս Պարէս, Հանրի տը Րէնիէ, Լիւստիլիք աը Քոնթանտոն, Մալենէ, է. Մուլիբոր աը Վոկիւէ, Ալպէր Վանտալ, Ա. Մէյիէ, Ֆ. Մալքըր շնորհակալութիւն յայտնած են համակրական երկուցոցիներով :

Իշխան Սապահէտտին յայտնած է « Իր շնորհակալութիւններն ու շնորհաւորութիւնները Հայ աշուղները ա՛յնքան շահեկան գրքին համար » :

Տր. Մաքս Նորստու ուղղած է հետեւեալ նամակը .

« Սիրելի եղբայրակից ,

« Շնորհակալութիւն՝ « Հայ աշուղներ » հատորին ուղարկման համար : Ահա՛ գեղեցիկ ու լաւ գիրք մը . եւ ահա՛ լաւ հայրենասիրութիւն : Սքանչելալատ կը ծառայէք ձեր արի ու դժբաղդ ազգի՛ն՝ անոր մտաւորական ու զգայնական կենսըովը մեզ ապրեցնելով եւ մեզի յայտնելով անոր բանաստեղծական ազնիւ տաղանդները : Այո՛, ձեր աշուղներէն մէկ բանին ամենէն գեղեցիկ գրականութեանց մէջ իսկ խորձ պիտի չերեւային :

« Բոլոր շնորհաւորութիւններս , սիրելի եղբայրակից, եւ հաւատացէք զի՛ ձեր համակրականօրէն անձնուէր »

ՏՐ. ՄԱՔՍ ՆՈՐՏԱՌԻ

Փիէր Օպրի կը գրէ .

Ի՛նչ անուշաբոյր բուրմունքներ կ'արձակուին , սիրելի բարեկամ , երբ մարդ կը բանայ ձեր վերջին գիրքը : Ի՛նչ ուղեւժուծեմեւելքին , զոր՛ ընթերցմամբ այդ հատորին՝ մարդ կ'ապրի ու կը վերապրի՛ իր ամենէն հարազատ ներքնութեանը մէջ : Զէ՛լ գիտեր որ մեր ֆրանսերէն լեզուն այդքան աստակ ըլլար հայկական մտածումը արտայայտելու : « Ընդունեցէք, խնդրեմ, աւելի քան բոմփ-

լիմաններ, հաւատով'ըր անկեղծ սքանչացման մը :

Փ. ՍՊՐԻ

Փոլ Ատան կը գրէ .

« Շնորհակալ եմ, սիրելի բարեկամ . գիտէք թէ ո՛րքան ձեր գիրքը կրնայ զիս շահագրգռել : Խորապէս շնորհակալ եմ զիս յիշած ըլլալուդ համար :

Ընդունեցէք շնորհաւորութիւններս եւ շատ սիրալիւ յուշերս :

Լէոն Տիէրքս կը գրէ .

« Շատ խորապէս շնորհակալ եմ ինձի դրկած ըլլանուդ համար հայ աշուղներու այդ ա՛յնքան շահեկան գիրքը՝ արեւելեան մեծ հրերապոյրով լեցուն : »

Ֆրեմտերիք Միսթրալ կը գրէ .

« Սիրելի Պարոն ,

« Հայ աւուղներ ճշմարիտ ազնուացեղ բանաստեղծներ են : Իրենց ազգին հոգին անոնց երգերուն մէջ ներելաւ աւելի պայծառ կը շուրջ բան ազգային պատմութեան մէջ : Արեւելքի յոյր եւ արեւելեան երազին շաղցուցիչ թովջութիւնը կը լուսաւորեն հիւս մեր քրիստոնէութեան արտմութիւնը : Ձեր այնքան բարձր մտայնական են , բայց Հաղաւ ու մէկ գիշերներու հէքեամենքն իմացած են , ու ձեր Ֆրիկը հոբայ սերունդէն է :

« Կը շնորհաւորեմ ձեզ զանոնք ծանօթացնելու ձեր ա՛յնքան պայծառ եղանակին համար , ու սրտանց շնորհակալ եմ որ գիրքն ինձ դրկելու ազնուութիւնն ունեցեր էք :

Ֆ. ՄԻՍԹՐԱԼ

Փոլ Սուշոն կը գրէ .

« Սիրելի բարեկամ ,

« Ըմբռնանցիկ ձեր « Հայ աշուղներ » գեղեցիկ գիրքը, ինչպէս Պարբիոյ մէջ կ'ըմբռնանեն շամամը զոր կը յիշէ Նախապետ Քուչակ : Շնորհակալ եմ այդ համադրամին համար , որ յայտնութիւն մը պիտի ըլլայ շատերուն : Ձեր շնորհիւ , հայ քնարերգական բանաստեղծութիւնը տիեզերական գրականութեան դասուն մէջ կը մտնէ :

ՓՈԼ ՍՈՒՇՈՆ

République Française Լրագրին Յուլիս 29ի թիւին մէջ , էտան Փաղի հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է .

A.R.A.R.@

«Հովուտ բանաստեղծը՝ Արշակ Զօպանեան, Հայաստանի ջարդերէն ի վեր վտարանդի ի Փարիզ, իր դժբաղդ երկրին հին ու նոց գրականութիւնը ծանօթագրելու ծարգումանութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով մեզի յայտնելու առաքելութիւնն իր վրայ է առած: «Հայ աշուղներ» ծաղկաքաղը, ցարդ, ամենէն գեղեցիկ հատորը կը կազմէ այդ շարքին: Ինչպէս կը գրէր Պ. Զօպանեանին անգլիացի մեծ հայասէր ձէյմս Պրայսը, որ այժմ՝ նախարար է ազատակին դահլէին մէջ, հայկական բանաստեղծութիւնը բոլոր վին տարբեր է արուբ եւ պարսիկ բանաստեղծութիւններէն: Ան ինծի կը թուի աւելի պարզ եւ միանգամայն աւելի համեղ. աւելի ժաքուր եւ միանգամայն աւելի հրայրբոտ: Անկեղծութիւնն իսկ, ինքնաբերութիւնն իսկ է ան: Եւ հոստանդին երգնկացիի մօտ՝ օրինակի համար, կամ Գրիգոր Աղթամարցիի կամ Ղուկիանոսի մօտ, քրիստոնէական հաւատքը ամենագոյնով թարմութիւն ու հնարամտութիւն ունեցող միտքեական գեղումներով կը հոսի: Սիրոյ երգերը հատուկէն երկու երրորդը կը լցնեն. մասնաւորապէս պիտի ճաշակուին Սայեաթ-Նովայի, Նաղաշ Յովնաթանի, Ղազար Սեբաստացիի եւ Նահապետ Բուլակի երգերը: Այս վերջինը ինծի շատ գերազանց կը թուի մօմը խայտալէն, որուն հետ կը բաղդատէ զայն Պ. Զօպանեան: Իր քառեակները խորհիլ կուտան, ըստ Պ. Կապրիէլ Մուրէի բացատրութեան, արեւելեան «Խնթըմեցցո» ի մը, Հայնէէն հինգ վեց դար առաջ գրուած: Նահապետ Բուլակ, որուն կեանքը անծանօթ կը մնայ, համակ սէր եղաւ. եւ զմայիլի պատկերները իրմէ կը ծընէին ինչպէս ծաղիկները վարդենիէն: »

Պ. Աշիլ Միլիէն, ծանօթ ֆուլքորագէտն ու բանաստեղծը, վերջերս հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է Revue du Nivernais ամսագրին մէջ՝ Poèmes arméniens anciens et modernes եւ Chants populaires arméniens գրքերուն մասին:

«Ո՞վ չզգաց ամենախոր զայրոյթ՝ Հայաստանի ջարդերուն միջոցին: Անպաշտպան անծեր, հարիւր հազարներով, մորթուեցան, կոշկոճուեցան. ամբողջ երկիր մը արիւնն ու կրակը փամթուեցաւ. եւրոպան այդ տեսա-

րանին հանդիսատէս եղաւ, եմէ ոչ անկարելի. գէթ անգործ: Սակայն այդ ազնիւ հոյա ազգը չուզեր մեռնի, իր ցեղին կորովը անեղծ կը պահէ: Իր սրայքարի, տառապանքի, արտաքրութեան դէրը կատարած է՝ ուր ժամանակներու քաղաքակրթութեան քնաշըջումի՝ մէջ. բայց մեր մէջ ո՞վ կը ճանչնայ այդ երկրագործ, արդիւնաբերող, արուեստագէտ ժողովուրդը: Զայն կը դատեն աւելի՝ ստայօդ առասպելներու համեմատ: Իմ մասին, ես սորվեցայ գնահատել զայն ու մեծապէս յարգել, երբ՝ պատմի հասակէս իսկ՝ յարաբերութեան մէջ գոնուեցայ վեճարժէք անձնաւորութեան մը, Շիրաքի մը, քրքրեպիկոպոս Գիւրե. Հիւրմիւզին հետ, որ հայ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչն էր Վատիկանի մօտ: Գրագէտ մըն էր, Թարգմանիչ ու բանաստեղծ, խանդավառ իր հայրենիքին համար, որուն օգտակար. թելմնաւոր ու վեհանձն անցեալը ծանօթացնելու ջերմ փափաքն ունէր: Այսօր, հայ բանաստեղծութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին, Պ. Արշակ Զօպանեան. կը ձեռնարկէ մեր աչքին առջեւ դնել իր ազգին մտաւարական արժէքը հաստատելու սահմանաւած տղքիմաններ: Աւ մեծ շահագրգռութեամբ է որ կարդացի արտագրութիւնները հին բանաստեղծներուն, ինչպէս Գրիգոր Նարեկացի միտքեական քնարերգական, կամ սա Նահապետ Բուլակին որ, չորս դար առաջ, սէրը կ'երգէր այնքան նրբազգաց փափկութեամբ: Նոր բանաստեղծութիւնը ներկայացուած է հոյակապ կտորներով, ուր՝ գրեթէ միշտ՝ հայրենասիրութեան շունչ մը կ'անցնի: Դաւով ժողովրդական երգերուն, ո՞րքան բաւե՛ր կան Նշանակելի՝ այդ 260 էջերուն մէջ որ զանոնք կը պարունակեն: Ամբողջ ուսումնասիրութիւն մը հարկ պիտի ըլլար՝ Որքան շահեկան պիտի ըլլար բաղդատել այդ ժողովրդական երգերը Ռուսիոյ կամ Պալքաններու երգերուն հետ: Շնորհակալ ըլլանք Պ. Զօպանեանին որ այսպէս իր ազգին հոգին մեզի կը յայտնէ՝ իր նուրբ գրագէտի ու լաւ հայրենասէլի՝ գործովը: »

